

Talousmatematiikan perusteet, ORMS1030

10. harjoitus, viikko 13 (26.-30.3.2012)

R1	ma	10-12	D115	R4	to	08-10	D115
R2	ma	14-16	D102	R5	to	14-16	D102
R3	ti	08-10	D102	R6	pe	08-10	D102
				R7	pe	12-14	D102

Olkoon tutkittavina matriisit

$$M = \begin{pmatrix} 2 & 3 & 0 \\ 2 & 4 & 5 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}, \quad \text{ja} \quad N = \begin{pmatrix} 1 & -1 & 1 \\ 1 & -1 & -1 \\ 3 & 2 & 1 \end{pmatrix}.$$

1. Laske a) determinantti b) transpoosi ja c) käänteismatriisi matriisille M .

a) $\det(M) = \begin{vmatrix} 2 & 3 & 0 \\ 2 & 4 & 5 \\ 0 & 0 & 1 \end{vmatrix} = +0 - 0 + 1 \cdot \begin{vmatrix} 2 & 3 \\ 2 & 4 \end{vmatrix} = 1 \cdot (2 \cdot 4 - 3 \cdot 2) = 2$

b) $M^T = \begin{pmatrix} 2 & 2 & 0 \\ 3 & 4 & 0 \\ 0 & 5 & 1 \end{pmatrix}$

c) $\left(\begin{array}{ccc|ccc} 2 & 3 & 0 & 1 & 0 & 0 \\ 2 & 4 & 5 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right) \xrightarrow{\cdot \frac{1}{2}} \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 1.5 & 0 & 0.5 & 0 & 0 \\ 0 & 2.5 & 5 & -0.5 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right) \xrightarrow{\cdot 0.5} \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 1.5 & 0 & 0.5 & 0 & 0 \\ 0 & 1.25 & 2.5 & -0.25 & 0.5 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right)$

$\Rightarrow \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & -7.5 & 2 & -1.5 & 0 \\ 0 & 1 & 5 & -1 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right) \xrightarrow{\cdot 7.5} \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & -7.5 & 2 & -1.5 & 0 \\ 0 & 1 & 5 & -1 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right) \xrightarrow{\cdot 5} \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & -7.5 & 2 & -1.5 & 0 \\ 0 & 1 & 5 & -1 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right)$

$\Rightarrow \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & 0 & 2 & -1.5 & 7.5 \\ 0 & 1 & 0 & -1 & 1 & -5 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right)$

$M^{-1} = \begin{pmatrix} 2 & -1.5 & 7.5 \\ -1 & 1 & -5 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}$

2. Määritä rivioperaatioiden avulla käänteismatriisi matriisille N .

$$\left(\begin{array}{ccc|ccc} \textcircled{1} & -1 & 1 & 1 & 0 & 0 \\ 1 & -1 & -1 & 0 & 1 & 0 \\ 3 & 2 & 1 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right) \begin{array}{l} \cdot 0,3 \\ \leftarrow \\ \leftarrow \end{array} \rightarrow \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & -1 & 1 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -2 & -1 & 1 & 0 \\ 0 & 5 & -2 & -3 & 0 & 1 \end{array} \right) \begin{array}{l} \\ \\ \downarrow \end{array}$$

$$\left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & -1 & 1 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & \textcircled{5} & -2 & -3 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & -2 & -1 & 1 & 0 \end{array} \right) \begin{array}{l} \leftarrow \\ \cdot 0,2 \\ \cdot 0,2 \end{array} \rightarrow \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & 0,6 & 0,4 & 0 & 0,2 \\ 0 & 1 & -0,4 & -0,6 & 0 & 0,2 \\ 0 & 0 & \textcircled{1} & 0,5 & -0,5 & 0 \end{array} \right) \begin{array}{l} \leftarrow \\ \leftarrow \\ \cdot 0,6 \cdot 0,4 \end{array}$$

$$\left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & 0 & 0,1 & 0,3 & 0,2 \\ 0 & 1 & 0 & -0,4 & -0,2 & 0,2 \\ 0 & 0 & 1 & 0,5 & -0,5 & 0 \end{array} \right) \rightarrow N^{-1} = \begin{pmatrix} 0,1 & 0,3 & 0,2 \\ -0,4 & -0,2 & 0,2 \\ 0,5 & -0,5 & 0 \end{pmatrix}$$

3. Määritä adjungaatin avulla käänteismatriisi matriisille N .

$$\begin{aligned} \det(N) &= \begin{vmatrix} 1 & -1 & 1 \\ 1 & -1 & -1 \\ 3 & 2 & 1 \end{vmatrix} = +1 \cdot \begin{vmatrix} -1 & -1 \\ 2 & 1 \end{vmatrix} - (-1) \begin{vmatrix} 1 & -1 \\ 3 & 1 \end{vmatrix} + 1 \cdot \begin{vmatrix} 1 & -1 \\ 3 & 2 \end{vmatrix} \\ &= 1 \cdot (-1 - (-2)) + (1 - (-3)) + (2 - (-3)) \\ &= 1 + 4 + 5 = 10 \end{aligned}$$

$$|N_{11}| = \begin{vmatrix} -1 & -1 \\ 2 & 1 \end{vmatrix} = 1, \quad |N_{12}| = \begin{vmatrix} 1 & -1 \\ 3 & 1 \end{vmatrix} = 4, \quad |N_{13}| = \begin{vmatrix} 1 & -1 \\ 3 & 2 \end{vmatrix} = 5$$

$$|N_{21}| = \begin{vmatrix} -1 & 1 \\ 2 & 1 \end{vmatrix} = -3, \quad |N_{22}| = \begin{vmatrix} 1 & 1 \\ 3 & 1 \end{vmatrix} = -2, \quad |N_{23}| = \begin{vmatrix} 1 & -1 \\ 3 & 2 \end{vmatrix} = 5$$

$$|N_{31}| = \begin{vmatrix} -1 & 1 \\ -1 & -1 \end{vmatrix} = 2, \quad |N_{32}| = \begin{vmatrix} 1 & 1 \\ 1 & -1 \end{vmatrix} = -2, \quad |N_{33}| = \begin{vmatrix} 1 & -1 \\ 1 & -1 \end{vmatrix} = 0$$

$$N^{-1} = \frac{1}{10} \begin{pmatrix} +(1) & -(-3) & +(2) \\ -(4) & +(-2) & -(-2) \\ +(5) & -(-5) & +(0) \end{pmatrix} = \frac{1}{10} \begin{pmatrix} 1 & 3 & 2 \\ -4 & -2 & 2 \\ 5 & -5 & 0 \end{pmatrix}$$

4. Ratkaise Cramerin kaavoilla yhtälöryhmä

$$\begin{cases} x - 2y + z = -7 \\ y - 2z = 0 \\ 3x + 9y - 20z = 0 \end{cases}$$

$$D = \begin{vmatrix} \downarrow & & & \\ 1 & -2 & 1 & \\ 0 & 1 & -2 & \\ 3 & 9 & -20 & \end{vmatrix} = +1 \cdot \begin{vmatrix} 1 & -2 \\ 9 & -20 \end{vmatrix} - 0 + 3 \cdot \begin{vmatrix} -2 & 1 \\ 1 & -2 \end{vmatrix} \\ = (-20 - (-18)) + 3(4 - 1) \\ = 7$$

$$D_1 = \begin{vmatrix} \downarrow & & & \\ -7 & -2 & 1 & \\ 0 & 1 & -2 & \\ 0 & 9 & -20 & \end{vmatrix} = +(-7) \begin{vmatrix} 1 & -2 \\ 9 & -20 \end{vmatrix} - 0 + 0 = 14$$

$$D_2 = \begin{vmatrix} & \downarrow & & \\ 1 & -7 & 1 & \\ 0 & 0 & -2 & \\ 3 & 0 & -20 & \end{vmatrix} = -(-7) \begin{vmatrix} 0 & -2 \\ 3 & -20 \end{vmatrix} + 0 - 0 = 42$$

$$D_3 = \begin{vmatrix} & & \downarrow & \\ 1 & -2 & -7 & \\ 0 & 1 & 0 & \\ 3 & 9 & 0 & \end{vmatrix} = +(-7) \begin{vmatrix} 0 & 1 \\ 3 & 9 \end{vmatrix} = 21$$

$$x = \frac{D_1}{D} = \frac{14}{7} = 2$$

$$y = \frac{D_2}{D} = \frac{42}{7} = 6$$

$$z = \frac{D_3}{D} = \frac{21}{7} = 3$$

$$\text{Vastaus} \begin{cases} x = 2 \\ y = 6 \\ z = 3 \end{cases}$$

5. Etsi jokin ei-triviaali ratkaisu yhtälöryhmälle

$$\begin{cases} 3x - 3y + 4z = 0 \\ y - 2z = 0 \\ 3x + 9y - 20z = 0 \end{cases}$$

$$\left(\begin{array}{ccc|c} 3 & -3 & 4 & 0 \\ 0 & 1 & -2 & 0 \\ 3 & 9 & -20 & 0 \end{array} \right) \begin{array}{l} \cdot 1 \\ \leftarrow \\ \leftarrow \end{array} \rightarrow \left(\begin{array}{ccc|c} 3 & -3 & 4 & 0 \\ 0 & 1 & -2 & 0 \\ 0 & 12 & -24 & 0 \end{array} \right) \begin{array}{l} \\ \cdot 12 \\ \leftarrow \end{array}$$

$$\left(\begin{array}{ccc|c} 3 & -3 & 4 & 0 \\ 0 & 1 & -2 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \end{array} \right) \rightarrow \begin{cases} 3x - 3y + 4z = 0 \\ y - 2z = 0 \end{cases}$$
$$\Leftrightarrow \begin{cases} 3x - 3y = -4z & (1) \\ y = 2z & (2) \end{cases}$$

valitaan $z = 1$

$$(2) \rightarrow y = 2 \cdot 1 = 2$$

$$(1) \rightarrow 3x - 3 \cdot 2 = -4 \cdot 1 \quad \Leftrightarrow 3x = 2$$
$$\Leftrightarrow x = 2/3$$

Vastaus

$$\begin{cases} x = 2/3 \\ y = 2 \\ z = 1 \end{cases}$$

6. Kaupungissa on 10 000 taloutta, jossa pyykki pestää käyttäen jotakin kolmesta pesuaineesta "A", "B" tai "C". Pesuaine A on laadukasta ja vastaa hyvin kuluttajien tarpeita. Niistä kuluttajista, jotka edellisellä kerralla ostivat A-paketin 90% ostaa seuraavallakin kerralla A-paketin ja 10% vaihtaa pesuainetta (5% ostaa B-paketin ja 5% ostaa C-paketin). B-pesuaine ei ole yhtä laadukasta kuin A-pesuaine. B-pesuainetta ostaneista 80% pysyy samassa ja 20% vaihtaa merkkiä (10% ostaa A:ta ja 10% ostaa C:tä). C-pesuaine on heikkolaatuisinta. Sen käyttäjistä vain 50% ostaa samaa pesuainetta seuraavallakin kerralla ja 50% vaihtaa ainetta (25% ostaa A:ta ja 25% ostaa B:tä).

Indeksoidaan tuotteet luonnollisella tavalla: $A \sim 1$, $B \sim 2$ ja $C \sim 3$. Olkoon x_{jk} tuotteen j markkinaosuus "kierroksella" k . Silloin

$$x_{1k} + x_{2k} + x_{3k} = 10000, \forall k$$

Markkinaosuuksista saadaan osuusvektori

$$\vec{x}_k = \begin{pmatrix} x_{1k} \\ x_{2k} \\ x_{3k} \end{pmatrix}$$

Osuusvektorin odotusarvo kierroksella $k+1$ saadaan siirtymä-todennäköisyyksien perusteella lausekkeesta

$$\vec{x}_{k+1} = \begin{pmatrix} x_{1;k+1} \\ x_{2;k+1} \\ x_{3;k+1} \end{pmatrix} = \underbrace{\begin{pmatrix} 0,90 & 0,10 & 0,25 \\ 0,05 & 0,80 & 0,25 \\ 0,05 & 0,10 & 0,50 \end{pmatrix}}_{=P} \begin{pmatrix} x_{1k} \\ x_{2k} \\ x_{3k} \end{pmatrix} = P\vec{x}_k$$

Pesuaine A on juuri tullut myyntiin ja lähtötilanteen osuusjakauma on $\vec{x}_0 = (0 \quad 7000 \quad 3000)^T$. Laske pesuaineen A markkinaosuus kierroksilla $1, \dots, 5$. (Jos et laske käsin vaan käytät laskemiseen exceliä, niin laske odotusarvot pidemmälle aikajaksonalle, $k = 1, \dots, 100$.)

$$\vec{x}_1 = \begin{pmatrix} 0,90 & 0,10 & 0,25 \\ 0,05 & 0,80 & 0,25 \\ 0,05 & 0,10 & 0,50 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 0 \\ 7000 \\ 3000 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1450 \\ 6350 \\ 2200 \end{pmatrix}$$

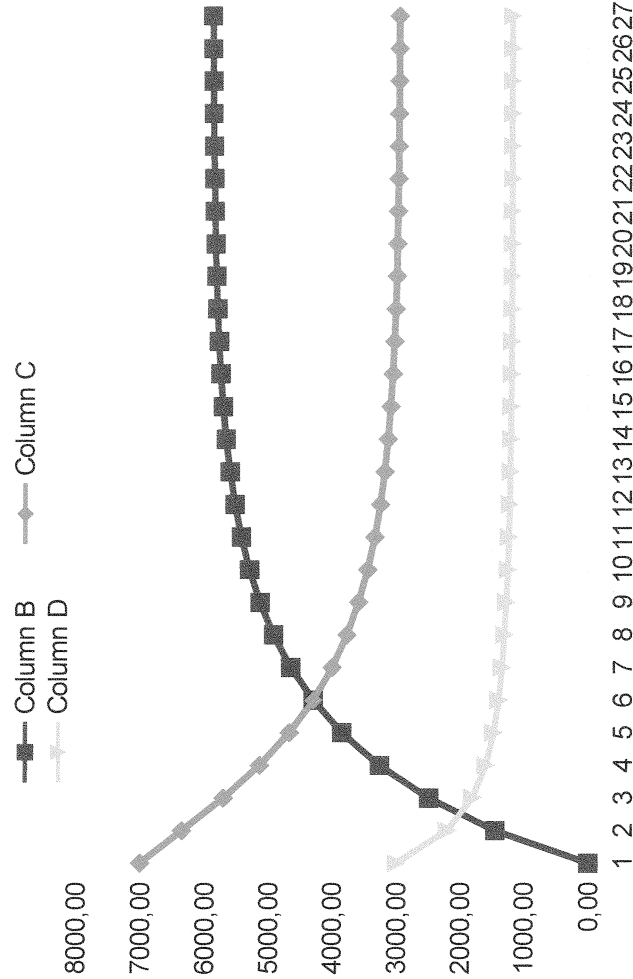
$$\vec{x}_2 = P\vec{x}_1 = \begin{pmatrix} 0,90 & 0,10 & 0,25 \\ 0,05 & 0,80 & 0,25 \\ 0,05 & 0,10 & 0,50 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1450 \\ 6350 \\ 2200 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 2490 \\ 5702,5 \\ 1807,5 \end{pmatrix}$$

$$\vec{x}_3 = P\vec{x}_2 = \begin{pmatrix} 0,90 & 0,10 & 0,25 \\ 0,05 & 0,80 & 0,25 \\ 0,05 & 0,10 & 0,50 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 2490 \\ 5702,5 \\ 1807,5 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3263,1 \\ 5138,4 \\ 1598,5 \end{pmatrix}$$

$$\vec{x}_4 = P\vec{x}_3 = \begin{pmatrix} 0,90 & 0,10 & 0,25 \\ 0,05 & 0,80 & 0,25 \\ 0,05 & 0,10 & 0,50 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 3263,1 \\ 5138,4 \\ 1598,5 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3850,3 \\ 4673,5 \\ 1476,2 \end{pmatrix}$$

P =	0,9	0,1	0,25
	0,05	0,8	0,25
	0,05	0,1	0,5

k	X_1;k	X_2;k	X_3;k
0	0,00	7000,00	3000,00
1	1450,00	6350,00	2200,00
2	2490,00	5702,50	1807,50
3	3263,13	5138,38	1598,50
4	3850,28	4673,48	1476,24
5	4301,66	4300,36	1397,98
6	4651,02	4004,87	1344,11
7	4922,43	3772,47	1305,09
8	5133,71	3590,37	1275,92
9	5298,36	3447,96	1253,68
10	5426,74	3336,71	1236,55
11	5526,87	3249,84	1223,28
12	5604,99	3182,04	1212,97
13	5665,94	3129,12	1204,94
14	5713,49	3087,83	1198,68
15	5750,60	3055,61	1193,80
16	5779,55	3030,47	1189,99
17	5802,13	3010,85	1187,02
18	5819,76	2995,54	1184,70
19	5833,51	2983,59	1182,89
20	5844,24	2974,27	1181,48
21	5852,62	2967,00	1180,38
22	5859,15	2961,33	1179,52
23	5864,25	2956,90	1178,85
24	5868,23	2953,45	1178,33
25	5871,33	2950,75	1177,92
26	5873,75	2948,65	1177,60

$$x_5 = P x_n = \begin{pmatrix} 0,90 & 0,10 & 0,25 \\ 0,05 & 0,80 & 0,25 \\ 0,05 & 0,10 & 0,50 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 3850,3 \\ 4673,5 \\ 1476,2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 4301,7 \\ 4300,3 \\ 1398,0 \end{pmatrix}$$

7. Mikä on tehtävässä 6 kuvattujen markkinoiden tasapainojakauma \bar{x}^*

$$\bar{x}_k = \begin{pmatrix} x_{1k} \\ x_{2k} \\ x_{3k} \end{pmatrix} \rightarrow \bar{x}^* = \begin{pmatrix} x_1^* \\ x_2^* \\ x_3^* \end{pmatrix}, \text{ kun } k \rightarrow \infty$$

$$\begin{cases} \begin{pmatrix} 0,90 & 0,10 & 0,25 \\ 0,05 & 0,80 & 0,25 \\ 0,05 & 0,10 & 0,50 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x_1^* \\ x_2^* \\ x_3^* \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} x_1^* \\ x_2^* \\ x_3^* \end{pmatrix} \\ x_1^* + x_2^* + x_3^* = 10000 \end{cases}$$

$$\Rightarrow \begin{cases} 0,90x_1^* + 0,10x_2^* + 0,25x_3^* = x_1^* \\ 0,05x_1^* + 0,80x_2^* + 0,25x_3^* = x_2^* \\ 0,05x_1^* + 0,10x_2^* + 0,50x_3^* = x_3^* \\ x_1^* + x_2^* + x_3^* = 10000 \end{cases}$$

$$\rightarrow \left(\begin{array}{ccc|c} -0,10 & 0,10 & 0,25 & 0 \\ 0,05 & -0,20 & 0,25 & 0 \\ 0,05 & 0,10 & -0,50 & 0 \\ 1 & 1 & 1 & 10000 \end{array} \right) \begin{array}{l} \cdot 1 \\ \cdot 1 \\ \cdot 1 \\ \leftarrow + \leftarrow + \end{array}$$

$$\left(\begin{array}{ccc|c} -0,10 & 0,10 & 0,25 & 0 \\ 0,05 & -0,20 & 0,25 & 0 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 0 \\ 1 & 1 & 1 & 10000 \end{array} \right) \begin{array}{l} \cdot 20 \\ \cdot 20 \\ \\ \end{array}$$

$$\left(\begin{array}{ccc|c} -2 & 2 & 5 & 0 \\ 1 & -4 & 5 & 0 \\ 1 & 1 & 1 & 10000 \end{array} \right) \begin{array}{l} \cdot \frac{1}{2} \quad \cdot \frac{1}{2} \quad \cdot (-\frac{1}{2}) \\ \leftarrow + \leftarrow + \end{array}$$

$$\left(\begin{array}{ccc|c} 1 & -1 & -2,5 & 0 \\ 0 & -3 & 7,5 & 0 \\ 0 & 2 & 3,5 & 10000 \end{array} \right) \begin{array}{l} \cdot \frac{2}{3} \quad \cdot (-3) \\ \leftarrow + \end{array}$$

$$\left(\begin{array}{ccc|c} 1 & -1 & -2,5 & 0 \\ 0 & 1 & -2,5 & 0 \\ 0 & 0 & 8,5 & 10000 \end{array} \right)$$

$$\rightarrow \begin{cases} x_1^* - x_2^* - 2,5x_3^* = 0 & (1) \\ x_2^* - 2,5x_3^* = 0 & (2) \\ 8,5x_3^* = 10000 & (3) \end{cases}$$

$$(3) \rightarrow x_3^* = 10000/8,5 = 1176,47$$

$$(2) \rightarrow x_2^* - 2,5 \cdot 1176,47 = 0 \rightarrow x_2^* = 2941,18$$

$$(1) \rightarrow x_1^* - 2941,18 - 2,5 \cdot 1176,47 = 0$$

$$\rightarrow x_1^* = 5882,36$$

$$\therefore \underline{x}^* = \begin{pmatrix} 5880 \\ 2940 \\ 1180 \end{pmatrix} \quad \left(\begin{array}{l} \text{tai} \\ \underline{x}^* = \begin{pmatrix} 5900 \\ 2900 \\ 1200 \end{pmatrix} \end{array} \right)$$

8. Olkoon A-pesuaineen valmistajan saama kate $0,40\text{€}/\text{paketti}$. Oletamme nyt, että yksi kierros \sim yksi kuukausi. Kuukausijaksoon liittyvä laskentakorkokanta on $i = 0,01$.
a) Mikä on ensimmäisen vuoden aikana A-pesuaineesta kertynyt katetuotto (ei diskontata)

$$\sum_{k=1}^{12} 0,40 \cdot x_{1k}$$

b) Mikä on vuoden aikana A-pesuaineesta kertynyt katetuotto sen jälkeen, kun tasapaino on saavutettu (ei diskontata)

$$12 \cdot 0,40 \cdot x_1^*$$

a) Tehtävän yhteydessä lankehti Excelillä.

$$\sum_{k=1}^{12} x_{1k} = 51919,18 \rightarrow \sum_{k=1}^{12} 0,40 \cdot x_{1k} = 0,40 \cdot 51919,18 = 20767,7\text{€}$$

$$b) 12 \cdot 0,40 \cdot x_1^* = 12 \cdot 0,40 \cdot 5882,36 = 28235,32\text{€}$$

(ero on noin 7470€)

c) Mikä on A-pesuaineesta saatavan katetuottovirran nykyarvo

$$NA = \sum_{k=1}^{\infty} \frac{0,40 \cdot x_{1k}}{1,01^k}$$

d) Mainostoimisto tarjoaa uuden pesuaineen markkinointiin kampanjaa, jolla markkinaosuus saadaan kerralla tasapainon mukaiseksi, jolloin katetuottovirran nykyarvo olisi

$$NA_2 = \sum_{k=1}^{\infty} \frac{0,40 \cdot x_1^*}{1,01^k}$$

Mitä kampanjasta enintään kannattaa maksaa?

$$\begin{aligned}
 c) \quad NA_T &= 0,40 \cdot \sum_{k=1}^T \frac{(100) \bar{x}_k}{r^k} && r = 1,01 \\
 &= 0,40 \cdot (100) \left(\sum_{k=1}^T \frac{1}{r^k} P^k \right) \bar{x}_0 \\
 &= \left(I - \frac{P}{r} \right)^{-1} \left(\frac{1}{r} P - \frac{1}{r^{T+1}} P^{T+1} \right) \\
 &= 0,40 (100) \left(I - \frac{P}{r} \right)^{-1} \left(\frac{1}{r} \bar{x}_1 - \underbrace{\frac{1}{r^{T+1}} \bar{x}_{T+1}}_{\rightarrow 0} \right) \\
 &\xrightarrow{T \rightarrow \infty} \frac{0,40}{1,01} \cdot (100) \left(I - \frac{1}{r} P \right)^{-1} \cdot P \bar{x}_0
 \end{aligned}$$

Excel \rightarrow $NA = 227771,39 \text{ €}$

$$\begin{aligned}
 d) \quad NA_2 &= \sum_{k=1}^{\infty} \frac{0,40 x_1^*}{1,01^k} = \frac{0,40 \cdot 5882,36}{0,01} \\
 &= 235294,4 \text{ €}
 \end{aligned}$$

Ero on $235300 - 227800 \approx 7500 \text{ €}$

Kampanjasta ei kannata maksaa enempää kuin 7500 €

